

Նըշխար ոգւոյս լուծցի համակ:
Անցք ըստուերի են փայլք փառաց,
Որով այս կեանքս իմ պակասեաց,
Իւ վայելել էր ինձ արժան.
Խընդրես զի նմա ես զոհիցեմ
Չայս հուսկ իմ շունչ կենացս այժմէն.
Կամիմ ես կեալ ի սիրել զայն:

ԼԱՄԱՐԻՒՆ

Թարգմ. Հ. Ս. Կայսերիան

Առանց կրակի այրած մը:

Խոտալիոյ Չեղենա քաղաքը Գոռնե-
լիա անուամբ տիկին մը ինչուան 62
տարուան հասեր էր առանց մէկ պզտի
հիւանդութիւն մ'ալ ունենալու: Ասկէ
քիչ առաջ իրիկուն մը իրեն սովորու-
թեանը հակառակ՝ ընթրեաց ատեն
թմրած կերպով մը նստեր էր: Վերջը
պառկելու համար սենեակը քաշուե-
ցաւ, ու երեք ժամ իր աղախնոյն հետ
խօսելով ու աղօթք ընելով անցընելէն
ետքը պառկեցաւ, ու գուռն ալ գո-
ցուեցաւ: Երկրորդ օրը՝ աղախինը տես-
նելով որ տիկինը չեղար ըստ սովորու-
թեանը, վեր ելաւ ու կանչեց, բայց պա-
տասխան չառաւ: Վախելով որ չըլլայ
թէ ցաւալի դիպուած մը հանդիպած
ըլլայ, գուռը բացաւ և իր տիկնոջը մար-
մինը անկարծելի աղետալի վիճակի
մէջ տեսաւ:

Անկողնէն մէզը մը հեռաւորու-
թեամբ մխրոյ կոյտ մը կար, որուն
մէջ կը տեսնուէր երկու ամբողջ սը-
րունք, ոտքէն սկսեալ մինչև ծնկուը-
ները, թեւերն և գլխոյն գանկն:

Բոլոր մնացած մասերն մոխիր դար-
ձեր էին. և այս մասնաւոր յատկու-
թիւնս ալ ունէին, որ զպէլով մատին
վրայ ժանտահոտ ու պարարտ թացու-
թիւն մը կը թողուին: Դիտեցին նաև
որ սենեկին օդն ալ տեսակ մը նորը
մուրով խառնուած էր:

Յայտնի է որ Գոռնեղիա տիկինն
ներքին և անտեսանելի կրակով մը ըս-
պառած էր: Պիանքի անուամբ իտա-
լացի բժիշկ մը, որ այս դիպուածիս վրայ
տեսոր մ'ալ հանեց, կը կարծէ որ այս
կրակս առաջ իր կուրծքին մէջ սկսեր
է բռնկելու, և քնանալուն միջոց բոլոր
մարմնոյն վրայ տարածուեր է. և տիկի-
նը զգալով այս սաստիկ ազդեցու-
թիւնս, անշուշտ օգ առնելու համար
ելեր էր, թերեւս պատուհան մ'ալ բա-
նալու. բայց իջնալու միջոց՝ հանդիպեր
էր այս սարսափելի դիպուածս: Սկի-
պիոն Մաֆֆէի մարզիզն, որ նոյնպէս
այս դիպուածիս վրայ գրեց, կ'ըսէ որ
այս տիկինս սովորութիւն ունէր գինիի
ոգւով խառնած քափուրով մարմինը
չփելու, և կը կարծէ թէ այս դեղս է ե-
ղած կարգէ դուրս դիպուածիս մէկ
պատճառը:

Վագրի որս 'ի Գոչինչիկն:

Շատ Գոչինչինացի իրենց ապրուստ-
նին մինակ վագր որսալով կը ճարեն. և
որս ընելու կերպերնին շատ նորակերպ
է: Երկու ընկեր ճամբայ կ'ելլան ու չորս
դի քննելով կը պըտըտին՝ ուր որ կար-
ծեն որս գտնել: Իրենց մեծ գոնկէն
հրաման ունին՝ որ ուր տեղ յարմար սե-
պեն՝ կարենան տնակ մը շինել. բայց այս
տնակս օգուն մէջ է, չորս հնդիկ եղեգ-
ներու վրայ հաստատուած, որոնց եր-
կայնութիւնն տասն և հինգէն մինչև
ցքսան ոտնաչափ կը հասնի. անկէ կը
դիտեն իրենց որսը: Որոգայթնին ուրիշ
բան չէ, բայց եթէ ծառերու լայն լայն
տերեւներ և կամ մեծ թերթեր թղթե-
րու, որոնց մէկ երեսը տեսակ մը կըպ-
չուն նիւթով աղէկ մը կը ծեփեն, որ
շատ կը նմանի ոստղի, և մէջը կը խառ-
նեն տեսակ մը բուսական թոյն, որ այն-
պէս արագ կ'ազդէ, որ թէ մէկ մանր
մասն անգամ կենդանւոյն աչքին հանդի-
պելու ըլլայ, վայրկեանի մէջ կ'ապականէ
լուսոյն զործարանը: Այս նիւթով պատ-

րաստած տերեւները կը ցանեն վագրին անցնելու ճամբաներուն վրայ, որոնցմէ եթէ մէկն մէկ տեղին կաշելու ըլլայ՝ ալ բանը լմնցած է: Վասն զի վագրն երբոր կ'իմանայ որ ոտքին բան մը կը պաւ՝ կը ջանայ չուտ մը հանելու, բայց ջանալու ատեն չորս կողմէն ուրիշներ ալ կը կաշին. վագրն մէկ մը մէկը, մէկ մ'ալ մէկալը հանելու համար աշխատելու միջոց, հատ մը թընչին կը փաթթուի, և ոմանք ալ գլխուն կը հանդիպին: Այն ատեն վագրը գետին կ'ընկնի և կը սկսի տապըլտըկիլ կատաղութեամբ, մինչև որ մարմնոյն չորս կողմը կաշին այն ուտողով ծեփած տեւեններն. և այսպէս ցնցուելու և տապըլտըկելու միջոց՝ վերջապէս աչքին կը հանդիպի, որ նոյն վայրկենին կը կուռնայ. այս որ կ'ըլլայ, վագրը կը սկսի ահաւոր կերպով մռնչել. այս ձայնէս որսորդներն իմանալով եղածը՝ վրայ կը հասնին. ու մորթը կը հանեն կ'առնուն, և մարմինը հոն տեղ կը թողուն, որ ուրիշ վագրերու կեր ըլլայ ու նորէն առջի տերեւներէն ցանելով տեղերնին կը քաշուին:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ՃԱՇԱԿ

ՀԵՂԼԵՆ ԵՒ ԼԱՏԻՆ ՃԱՐՏԱՐԹՈՍՈՒԹԵԱՆ
ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՅ Ի ԲՆԱԳՐԱՅ
Հ. ԱՐՄԵՆ Կ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ ՄԻԹԱՐԵԱՆՑ

Այս անուամբ Ս. Ղազարու մամուլներէն ելած նոր հատորին մէջ կը բովանդակին Եսքինեսի Ճառն ընդդէմ Կոտտիփոնի, և Գիմոսթենի Ճառ յաղագս պապիկն. իսկ 'ի Կիկերոնէ՝ Ճառ վասն Ս. Լիկիւսիոսի Արքիայ քերթողի, Ճառ վասն Կ. Լիզարիոսի, Ճառ վասն արքային Գիտտարայ, և Ճառ երկրորդ Փիլիպպեան ընդդէմ Մարկոսի Անտոնիոսի:

Աշխարհաբարոզ է երկու յոյն ճարտարախօսաց գատը. Եսքինէս կ'ամբաստանէ զԿոտտիփոնն ոսկի պսակ չնորհել տալուն համար Գիմոսթենի, յառաջ քան զիշխանին համար տալն իր գործակալութեանը, և պսակելոյն առաքինութիւնքն ու բարերարութիւնքը կը ջանայ սուտ հանել: Գիմոսթենէս հակառակորդին ամբաստա-

նութեանցն մի առ մի հզօր պատասխաններ տալով, հրաշալի ճարտասանութեամբը կ'արդարանայ ատենին առջև: Յառաջ քան Գիմոսթեն կարգալու, անյաղթելի կը թուին Եսքինեսի փաստերն ու ամբաստանութիւնքը. իսկ երբոր նա ատեն կ'ելլէ, կ'արդարանայ հայ թարգմանչին խօսքը, թէ « ԶԳիմոսթենէս՝ հին և նոր դարը կոչեցին իշխան ճարտարախօսութեան, հեղեղ յափշտակիչ, որոտընդոստ փայլակն կայծակնատարափ, գեր 'ի վերոյ քան զամենայն հիացումն զարմանալեաց »:

Կիկերոն հռովմէական ախորժակին փափկութեան ժամանակին կնիքը կը կրէ յինքեան. վայելչաբան, ողորկ, արուեստը հանճարի թուլցիցն հետ կը զուգաւորէ. բայց հայրենեաց վտանգաց մէջ իր ճարտասանութիւնն ալ ոգեւից, բուռն և բորբոքեալ հանդիսացաւ: Առաջին ճառովն Արքիաս յոյն քերթողին Հռոմայ քաղաքակցութիւնը կը պաշտպանէ. երկրորդով՝ Լիզարիոսի դարձը կ'ընդունի Կեսարու գթութենէն. երրորդով՝ Կաստովրի ամբաստանութիւնքը կը ջրէ, որ կը զբոսաբարէր Գիմոսթար թագաւորն իբրեւ թէ ուզած ըլլար սպաննել զԿեսար՝ իր տուն մէջ: Իսկ չորրորդին մէջ, զոր գրով միայն հրատարակած է և ոչ թէ բերնով խօսած, կը պատասխանէ Անտոնիոսի ամբաստանութեանցն, և փոխանակ՝ ինքն կը նկարագրէ կենդանի գրչով զԱնտոնիոս և աւոր անզգամութիւնները. հրաշալի ճառ է վաթսնամեայ ծերունւոյն հայրենասէր և ազատասէր սրտէն բխած, որ Անտոնիոսի մարդասպան սուրն իր վրայ չողացած կը տեսնէր:

Այսպիսի բնութիւն ճառից հաւաքում մը՝ շատ օգտակար կրնայ ըլլալ ազգային վարժարանաց ճարտասանութեան աշակերտներուն, որ ճարտարախօսութեան ամենայն գեղեցկութեանցն հետ կը գտնեն 'ի նոսա ազգային պերճ լեզուն հին ժամանակաց և վսեմ՝ հեղինակներուն յարմար, ամենայն բացատրութիւնքն բնիկ հայեցի, բանից հիւսուածքը կտրուկ և լի ուժով, արագ և ընթացող՝ ուր բնագրաց իմաստները կը թռչին, հանդարտ և ծանր՝ ուր ճարտասանութիւնը կը մեղմանայ, կրակ ցառքեցընող՝ ուր բարկութեամբ կը բորբոքին աւտենաբանից լեզուք: Բազմարդիւն հեղինակն առաջին անգամ օրինակ կու տայ արձակ թարգմանութեան. ճարտարութեան համար հարկ է խոստովանիլ որ աննման է և յայսմ՝ որպէս 'ի քերդողականին: